

# MYSTISKE MAGNUS

## Om museets ældste billede

Ved Kristian Nordestgaard, omviser



Magnus Jürgensen: Portræt af gammel mand (Selvportræt?), 1709. Olie på lærred, 79 x 76 cm.

“Hvad er egentlig det ældste værk på Randers Kunstmuseum?” Spørgsmålet dukker op af og til, og svaret er, at det er et billede fra 1709 – men det er ikke et billede vi ved ret meget om.

Det lader sig hurtigt konstatere, at billedet er et oliemaleri på 76 x 79 cm, at det blev foræret til Randers Kunstmuseum, da museet endnu var ret nyt i 1901, og at giveren var en kontorchef ved navn Gram. Titlen er anført på rammen som værende “Selvportræt,” men det er sandsynligvis noget, eftertiden har fundet på.

Om maleren ved vi ganske lidt. Ikke en gang navnet kendes med sikkerhed, og han optræder skiftevis som det tyske Magnus Jürgensen og det danske Jørgensen. Han blev født i Randers i 1683 og døde i 1738. Jürgensen/Jørgensen var på et tidspunkt tilknyttet hoffet, hvor han malede tre forskellige konger og var elev af den noget mere kendte Jürgen Ovens (1623-1678), der efter sigende selv var i lære hos Rembrandt (1606-1669). Der findes i dag ikke mange af

kunstnerens værker bevarede, men der er blandt andet et par på Statens Museum for Kunst (et af dem er tilskrevet) og selvfølgelig det, vi her beskæftiger os med.

Med de få faktuelle oplysninger ryddet af vejen kan vi nu tolke billedet.

Den gamle mand er omgivet af en række ret bombastiske vanitas-symboler. Vanitas – altså fremstillingen af forfængelighedens synd til påmindelse om det jordiske livs forgængelighed – havde som genre sin glansperiode omkring hundrede år inden dette billede blev malet, hvor især en række nederlandske malere mestrede en illusorisk fremstilling af forskelligt jordisk habengut.

Store dele af symbolikken i billedet er umiddelbart forståelig. Kraniet på bordet er også i vore dage et gængs symbol på livets forgængelighed, og ligeledes er timeglasset og det snart udslukte lys (der gentages nederst på papiret i mandens hånd) ikke langt fra vores begrebsverden. Lidt længere fra den moderne dagligdags metaforer er bøgerne

samt pennen og blækhuset, der repræsenterer den skrøbelige jordiske viden og intellektet, og den blå silkefrakke, der repræsenterer rigdom og luksus – alt sammen ting, der appellerer til forfængeligheden og ikke lader sig tage med til det hinsides. Brillerne i mandens hånd er velsagtens taget med for at understrege mandens høje alder.

Maleren var en gammel mand på 71 år, da billedet blev malet, så idéen om at det skulle være et selvportræt, ligger lige for. I den berømte kunsthistoriker Karl Madsens tolkning er papiret i den gamle mands hånd en prædiken til minde om malerens afdøde datter, og vi kan da også skimte ordene “Gott” og “Tochter” – tysk for “Gud” og “datter.”

Hermed slutter fortællingen om maleren Magnus og hans formodede selvportræt. Det var en fortælling med temmelig få håndfaste fakta, og med en frustrerende mængde ubekendte.

På sin vis er det vel passende, at museets ældste værk således pirrer vores nysgerrighed og giver os lyst til at finde ud af mere?